

Editorial

A poc a poc, però sense aturar-se

En una època en què tot projecte o treball es valora més per la rapidesa amb què s'executa o per la manera en què es presenten els resultats obtinguts, els estudis naturalistes demostren, entre altres coses, la manca de sentit d'aquest enfocament i la necessitat de tornar a posar l'accent en el contingut.

Per a la realització de l'estudi dels sistemes naturals de la vall d'Alinyà han calgut dos anys de treball dels divuit equips de recerca que hi van participar i més de mig any per a la revisió i l'edició dels originals. Algú pot pensar que el temps esmerçat ha estat excessiu, però el que realment hauria d'inquietar és veure com determinats estudis d'impacte ambiental, o fins i tot estudis de base sobre determinats espais naturals, s'enllesteixen en tres mesos i acaben esdevenint la base sobre la qual es prendran decisions amb un elevat impacte sobre el medi natural.

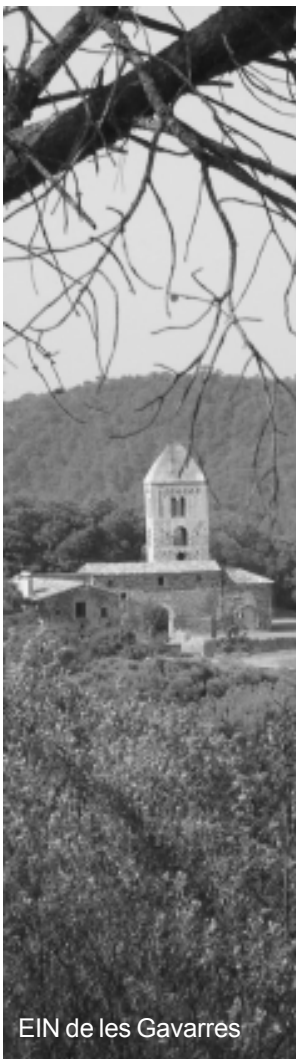
Quan a finals d'aquest any es publiqui el llibre sobre els sistemes naturals de la vall d'Alinyà, no només es tindrà un coneixement complet d'aquest espai sinó que —i això és el més important— l'entitat que gestiona aquest espai tindrà una base immillorable sobre la qual prendre les seves decisions de gestió i poder avaluar en un futur l'eficàcia d'aquesta gestió.

El projecte d'avaluació del sistema d'espais naturals protegits de Catalunya és també un projecte en el qual s'han esmerçat uns quants anys de feina i que ha estat possible gràcies a l'elevat nombre de persones que hi ha participat. Aquest projecte no ha estat mancat de dificultats i entrebancs —amb un nombre tan alt de participants, potser era una ingenuïtat pensar que ningú no fallaria—, però també està arribant al seu acabament i a la propera tardor ja es

podran presentar els resultats obtinguts.

Una vegada més es pot pensar que el temps transcorregut ha estat excessiu, però els resultats d'aquest treball permetran veure fins on s'ha avançat en la protecció i la gestió dels espais naturals de Catalunya i obrir un debat —potser per primera vegada— a partir d'unes dades objectives i acurades.

Amb aquests tipus de treballs, la Institució es reafirma una vegada més com una de les poques entitats amb capacitat de mobilitzar un nombre important d'investigadors i naturalistes afeccionats per a projectes a llarg termini, projectes que per les seves característiques particulars —i potser aquesta és una aportació encara més interessant— tenen una innegable utilitat a l'hora de la presa de decisions relacionades amb l'ordenació del territori, i la conservació del medi natural. ■

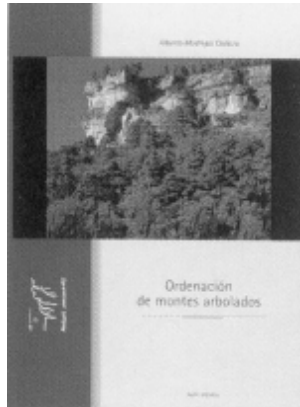
EIN de les Gavarres

Reserva Natural Parcial de la Llosa

Aproximació a la flora i a la vegetació dels Prepirineus centrals catalans

Sortint del Centre d'Interpretació de la Mitjana de Lleida, els darrers 17 i 18 de maig, es va realitzar una ruta per conèixer de prop la flora i la vegetació de les serres

Ordenación de montes arbolados. Mundi-Prensa Libros, S A, 2002. Parques Nacionales. 375 p. 21,04 • ISBN: 630-00-90-426.

prepirinenques lleidatanes. Un total de vint persones (vingudes de diferents punts dels Països Catalans) van poder gaudir d'aquest recorregut, la meitat a peu la meitat en cotxe, acompanyats d'un clima molt favorable per al treball a camp.

L'organització i la coordinació van ser a càrrec de la Regidoria de Medi Ambient de l'Ajuntament de Lleida. El professor que va impartir el curs va ser Josep Antoni Conesa i Mor, del Departament d'Hortofructicultura, Botànica i Jardineria de la Universitat de Lleida.

En la primera de les parades, es va situar els participants dins el marc geològic de la zona i es van citar els conceptes bàsics sobre les tipologies de la vegetació que durant tota la ruta serien el marc per entendre la variació de la flora segons les característiques del medi (geologia, clima, activitat humana...). Un cop situats dins el marc de treball, es va recórrer una part de la serra Llarga per conèixer la vegetació gipsícola i les comunitats arvenses de sembrats.

En la resta de parades (vuit en total) es van treballar les comunitats de carrascar, garriga, timoneda de ruac i trincola, vegetació aiguàllosa i de ribera, vegetació rupícola, alzinar relicte prepirinenc, roureda de roure de fulla petita i de martinenc, joncedes, bosquines de boix i savina, vegetació aiguàllosa lligada a surgències naturals calcàries, fagedes relictiques amb boix i pineda de pi roig.

Aquest recorregut va permetre conèixer molts racons de gran interès naturalista i paisatgístic del Prepirineu. Racons que queden fora de les tradicionals rutes turístiques i on la vegetació espontània evoluciona sense entrebancs, encara que

les activitats agràries, hidràuliques i d'escalada puguin afectar-la de ben a prop. Així doncs, ja no ens són estranys espais com: el congost del Segre entre Camarasa i Alòs de Balaguer, l'embassament de Sant Llorenç de Montgai, el pas Nou i el pla de les Forques, el coll d'Orenga, els estanys de Basturs o la serra Mitjana.

De la infinitat d'espècies de la flora que es van identificar cal destacar els endemismes de la zona com *Petrocoptis montsiciana* (espècie rupícola protegida pel Conveni de Berna relatiu al medi natural a Europa), o la *Ramonda myconi*, endèmica del Prepirineu i de Montserrat. ■

Flora i vegetació del Pirineu oriental

Els dies 27, 28 i 29 de juny es va celebrar el curs "Flora i vegetació del Pirineu Oriental". Els deu assistents van poder veure la vegetació de terra baixa, estatge montà, estatge subalpí i estatge alpi, a les comarques de la Garrotxa i el Ripollès. El curs, eminentment pràctic es va realitzar en la seva totalitat al llarg de les tres excursions que es van fer. La primera per la serra de Finestres i la Fageda

d'en Jordà en la qual varen poder veure alzinars, rouredes de roure martinenc, fagedes, rouredes de roure pèrol i boscos mixtes. Una tempesta de llamps i aigua va fer que ens refugiéssim a can Jordà per assecar-nos i prendre un cafè.

La segona es va fer per les Gorges del Freser on vam poder contemplar rouredes de roure

(Continua)

de fulla gran, vernedes, freixenedes, avellanoses, rocams i pinedes de pi roig amb molses i pinedes de pi negre amb neret.

L'últim dia es va destinar a veure els prats subalpins i alpins de festuca supina, de

gespet, de pèl caní, les mulleres, i la vegetació de torrents, de carenes, de rocams i de tarteres. De tornada vàrem poder observar com jugaven i corrien les marmotes.

Sessions científiques

*La gestió forestal com a eina de conservació: l'exemple del mussol pirinenc *Aegolius funereus**

El 19 de març passat, Raimon Mariné, biòleg de Muga Estudis Forestals, va impartir, a la Facultat de Ciències de la Universitat de Girona una conferència sobre la gestió forestal com a eina de conservació, de la qual us n'oferim un resum.

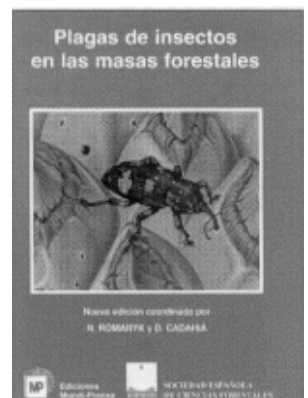

El mussol pirinenc és una espècie àmpliament distribuïda per la franja de boscos boreals de l'hemisferi nord. A Europa es distribueix també de manera heterogènia per diversos massissos forestals de muntanya; l'extrem meridional de la seva àrea de distribució se situa a la península Ibèrica. Es tracta d'una espècie difícil de detectar, atès que viu generalment per sobre dels 1.700-1.800 metres sobre el nivell del mar (tret de la Vall d'Aran, on es pot trobar a partir dels 800 metres (d'altitud). Potser per aquest fet no va ésser citada oficialment al Pirineu francès fins a l'any 1963 i al vessant català fins al 1984, tot i que ja apareixia en la bibliografia d'ocells ibèrics com a espècie de presència probable.

Tanmateix, en cap cas no podem parlar d'una colonització recent, atès que existeixen algunes referències bibliogràfiques històriques de la presència d'aquesta espècie al Pirineu (concretament des de l'any 1890). També hem pogut recollir algunes referències de contrabandistes que, cap als anys cinquanta, ja coneixien el cant territorial d'aquesta espècie, que escoltaven en el seu trànsit fronterer durant les nits d'hivern i primavera.

La distribució del mussol pirinenc a la península Ibèrica abasta el Pirineu axial i el Prepirineu, i el 90 % de la població es localitza a Catalunya. El mussol ocupa, generalment, boscos de coníferes, entre els 1.700 i els 2.300 metres d'altitud, tot i que en els vessants d'influència atlàntica (per exemple a la Vall d'Aran i al vessant francès) pot trobar-se a menor altitud, en boscos caducifolis o mixtos, a partir dels 800 metres, malgrat que la majoria de territoris se situen plenament en el domini dels boscos subalpins.

Plagas de insectos en las masas forestales. N. ROMANYK i D. CADAHIA. Ed. Mundi-Prensa Libros, S.A, 2002. 336 p. 34 €. ISBN: 84-8476-026-X

I Encuentro Nacional de Estudios sobre la cordillera Ibérica. Ciencias de la naturaleza. Actas del Encuentro del 10 al 13 de setembre de 1997, Veruela, Tarazona. Ed. Moreno Twose. Coordinadors: Fernando Carceller, Juan Moreno, Miguel A. Santa Cecilia. 655 p. ISBN: 84-920545-4-9

Toxicología animal originada por plantas (flora silvestre española). I. SAN ANDRÉS, R. JURADO i E. BALLESTEROS. Editorial Complotense, SA, 2000. 253 p. ISBN: 84-7491-580-5

El desconeixement de la presència del mussol pirinenc a Catalunya fins a temps molt recents ha provocat que aquesta espècie no es tingués en compte en la planificació dels aprofitaments forestals. Actualment, l'espècie resta catalogada com a «quasi amenaçada», en el *Llibre vermell dels ocells d'Espanya* (SEO-Birdlife, en premsa). En aquest sentit, cal destacar el gran esforç de prospecció que s'ha realitzat a Catalunya en els darrers anys: el nombre de territoris coneguts s'ha situat al voltant dels cent quaranta.

La poca quantitat de cavitats en els territoris de mussol pirinenc és un altre factor d'amenaça per a l'espècie. El mussol acostuma a niar en una cavitat diferent cada any, per tal

d'evitar els depredadors (fonamentalment la marta). L'ocupació de la mateixa cavitat en anys successius incrementa la taxa de depredació que, en certs anys, supera el 70 %.

El seguiment del mussol pirinenc a Catalunya en els darrers cinc anys assegura l'aplicació de mesures de gestió forestal que facin compatibles els aprofitaments fusters amb el manteniment dels territoris coneguts. Durant la xerrada es van exposar casos pràctics de compatibilitat dels aprofitaments forestals amb la conservació d'aquesta espècie. En d'altres casos, certs aprofitaments forestals poden afavorir la instal·lació de nous territoris d'aquesta rara espècie a Catalunya. ■

Insularitat i preservació d'espècies. El cas del ferreret

El dia 24 d'abril, tingué lloc, a la seu de l'IEC, la sessió científica «Insularitat i preservació d'espècies. El cas del ferreret», impartida per Álvaro Roman, biòleg, de l'Associació per a la Recuperació de Ferreret.

El ferreret (*Alytes muletensis*) és un petit amfibi endèmic de l'illa de Mallorca. Els seus ancestres colonitzaren Mallorca probablement al Messinià. Es pot considerar un fòssil vivent, ja que va sobreviure als dràstics canvis causats a la fauna insular amb l'arribada de l'home a les Balears, tot i que una espècie propera (*A. talaioticus*) endèmica de Menorca, va desaparèixer possiblement en època romana. El ferreret fou descobert i descrit a finals de la dècada dels setanta en estat fòssil i posteriorment es localitzaren unes poques poblacions en alguns indrets de la serra de Tramuntana.

Actualment sabem que el ferreret existeix en aproximadament una quinzena de localitats que corresponen majoritàriament a engorjats càrstics. L'espècie s'ha vist forçada a ocupar aquest hàbitat de difícil accés perquè aquests barrancs són poc accessibles per a vertebrats com ara *Natrix maura* i *Rana perezii*, els seus principals predadors. Unes poques localitats es troben en punts d'aigua d'origen antròpic (aljubs i abeuradors), generalment en conques on hi ha poblacions en engorjats.

Al llarg dels darrers anys s'han desenvolupat diverses actuacions per tal d'afavorir la conservació del ferreret: un projecte Life (1973/92/11-13) i un pla de recuperació del ferreret (1993-98) promogut pel Govern de les Illes Balears. Entre les principals mesures adoptades, s'han realitzat censos periòdics de les poblacions i s'ha procedit a realitzar reintroduccions d'exemplars criats en captivitat. Pel que fa als censos, es posa de manifest que existeixen

oscil·lacions interanuals importants pel que fa al nombre d'efectius.

Entre els principals factors de risc destaquen la depredació, la reducció de l'àrea, el baix nombre d'efectius que pots determinar en algunes localitats, el risc d'invivibilitat poblacional, la degradació de l'hàbitat i l'alteració antròpica. Aquest darrer tipus d'impacte va guanyant importància, ja que s'incrementa cada cop més la realització de descens de barrancs a l'illa de Mallorca i de moment no s'albira cap mesura correctora ni de regulació efectiva d'aquesta activitat. D'altra banda, l'àrea d'ocupació és de menys de 10 km² i les seves poblacions estan severament fragmentades. Per tots aquests motius es considera una espècie que es troba en perill crític (CR).

En definitiva, malgrat l'aplicació de diverses mesures de conservació, el ferreret es troba en una situació de risc d'extinció elevat i és necessari continuar aplicant mesures com ara el seguiment anual de les poblacions, el control de poblacions de depredadors, la creació de nous hàbitats per a l'espècie (punts d'aigua aptes per a la reintroducció) i uns estudis demogràfics i de dinàmica de poblacions. ■

Ecologia i dinàmica poblacional dels ocells carronyaires a Catalunya: el trencalòs com a model i exemple

Aquesta sessió científica va tenir lloc el dia 15 de maig, impartida per Antoni Margalida, del Grup d'Estudis i Protecció del Trencalòs. Aquest acte tingué lloc a la Universitat de Vic i fou precedit per la presentació del Grup de Naturalistes d'Osona com a delegació de la ICHN a Osona. A continuació us oferim un resum d'aquesta conferència.

A Catalunya trobem tres de les quatre espècies de carronyaires nidificants a la península Ibèrica: el voltor comú (*Gyps fulvus*), l'aufrany (*Neophron percnopterus*) i el trencalòs (*Gypaetus barbatus*). El voltor negre (*Aegypius monachus*) antigament era present com a espècie reproductora però actualment solament podem observar individus erràtics de manera ocasional. Les tres espècies són rupícoles i basen la seva alimentació en les despulles d'animals domèstics i salvatges que troben en les seves àmplies àrees de campeig.

Les accions d'estudi i maneig realitzades durant els vint darrers anys ens permetran conèixer com ha millorat el seu estat de conservació i quines mesures seran aplicades per facilitar l'expansió geogràfica de l'espècie i poder garantir-ne la conservació en el futur.

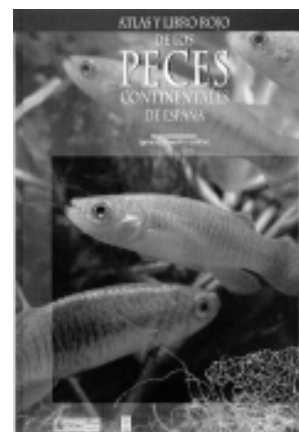
El trencalòs ocupa les zones muntanyoses on abunden (principalment) ungulats salvatges i domèstics. Explota importants superfícies de terreny que poden superar els 600 km². Els desplaçaments lineals de menys de 20 km poden ser habituals. Niu en grans penya-segats entre els 650 m i els 2.100 m. Actualment ocupa les comarques pirinenques i prepirinenques muntanyoses de Catalunya, i són les comarques de la zona occidental (Alta Ribagorça, Pallars Jussà i Pallars Sobirà) les que apleguen el gruix poblacional de l'espècie.

Cada parella disposa en el seu territori entre un i onze nius, que utilitza rotativament per evitar l'acumulació d'ectoparàsits. Generalment ubica els nius en coves que li proporcionen un microclima favorable per evitar les baixes temperatures hivernals així com les elevades temperatures estivals. Els nius poden estar distanciat des d'uns pocs metres fins a uns quants quilòmetres.

Pel que fa a l'estratègia reproductora d'aquesta espècie, es basa en una elevada longevitat i una baixa productivitat. L'edat de la primera reproducció té lloc entre els sis i els vuit anys, i la longevitat mitjana pot ser d'uns vint anys. En el trencalòs, a diferència d'altres rapinyaires, l'absència de dimorfisme sexual condiciona una repartició equitativa dels papers parentals durant tot el cicle reproductor, exceptuant el període de pre-posta. És durant aquest període quan es troben diferències significatives en els rols parentals: els mascles són més actius en la construcció del niu i en la defensa territorial. La relació cost/benefici i la selecció sexual podrien explicar aquestes diferències.

La construcció del niu s'inicia al mes de setembre i el període d'activitat sexual té lloc a partir del mes de novembre. La fenologia de la posta s'ubica entre la segona quinzena de desembre i la primera de febrer. Les postes són generalment dobles i solament sobreviu un dels polls com a conseqüència del fratricidi obligatori. El poll que sobreviu roman al niu durant quatre mesos (fins al juny o juliol).

L'evolució positiva de la població catalana mostra que l'increment anual es produeix a un ritme del 5%. Paral·lelament a aquest increment, s'està produint un descens dels paràmetres reproductors, i els valors de la productivitat i l'èxit reproductor han disminuït significativament durant els darrers quinze anys. La recolonització d'antics territoris és una realitat, si bé el procés és molt lent i les parelles ocupen, en primer lloc, les vacants de la zona de distribució actual, i de mica en mica, les zones perifèriques. La menor quantitat d'altres carronyaires a la

Atlas i libro rojo de los peces continentales de España. IGNACIO DOADRIO, Ed. Consejo Superior de Investigaciones Científicas - Ministerio de Medio Ambiente, 2001. 364 p. ISBN: 84-8014-313-4

(Continua)

El suro (col·lecció biodiversitat i tecnodiversitat, núm. 1). Ed. Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, 2002. 64 p. ISBN: 84-393-5446-7.

zona oriental de Catalunya podria ser un factor que alentís el procés de recolonització.

Així mateix, diversos factors poden frenar la tendència positiva del trençalòs a Catalunya. Les línies elèctriques, la caça i els verins han estat els factors de mortalitat no naturals més importants. En aquests moments, el verí és el més preocupant, ja que està provocant baixes en la fracció reproductora i preadulta, amb importants implicacions en la dinàmica poblacional. La normativa sanitària també podria ser un factor limitador, si en el futur la disponibilitat de recursos tròfics es redueix.

El seguiment i l'estudi de l'espècie i la creació de punts d'alimentació suplementària han estat dos elements bàsics en la conservació de l'espècie. La millora del coneixement de la biologia, distribució i

problemàtica de la població catalana ha estat fonamental per garantir la supervivència d'una espècie que, a principis dels anys vuitanta, no superava les set unitats reproductores. L'eliminació de les causes no naturals de mortalitat (principalment els verins) i la reducció dels fracassos reproductors passen a ser algunes de les prioritats de conservació. En el futur, l'expansió geogràfica mitjançant el reforçament de subpoblacions a través de la incorporació d'individus criats en captivitat i la creació d'una reserva genètica, són dues de les prioritats de les administracions que gestionen l'espècie. En aquest sentit, a Catalunya s'ha iniciat un projecte pioner que consisteix en la instal·lació de microcàmeres als nius per conèixer acuradament el procés reproductor i les possibilitats d'intervenció per al rescat del segon ou i poll. ■

Sortides naturalistes als espais naturals protegits dels Països Catalans

Josep Maria Font, regidor de Medi Ambient de l'Ajuntament de Torres de Segre, al final del recull de fotografies. ■

El dissabte 31 de maig va tenir lloc la sortida a la reserva d'Utxesa, de la qual us oferim les impressions i comentaris de

gia d'aquest massís així com veure les empremtes de l'activitat humana que des de temps prehistòrics s'hi ha desenvolupat i debatre les línies de treball que s'estan duent a terme des del consorci encarregat de la seva gestió. ■

El dissabte 14 de juny va tenir lloc la sortida a les Gavarres, la qual va estar guiada per Jordi Ferrer, Núria Pujolràs i Marta Picó. Aquesta sortida, que va discórrer entre Fonteta i Fitor (Baix Empordà), va permetre una primera aproximació a la vegetació i a la geolo-

(Continua)

El dissabte 7 de juny es feu la sortida a l'Àrea d'especial protecció per als ocells de la Serreta Negra, guiada per Guillem Chacón i Fernando Carceller.

Els Aiguamolls de l'Empordà. JORDI SARGATAL - LLUÍS ROURA, abril de 2003. 155 p. ISBN: 84-8067-100-9.

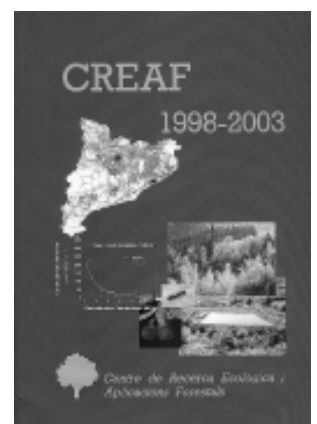
d'aquest espai, es va aprofitar la sortida per reflexionar sobre els usos a que està sotmès l'espai i els impactes que l'afecten. Després d'haver passat més de deu anys d'ençà de la seva declaració com a espai d'interès natural, el Collsacabra continua sense tenir cap òrgan gestor. ■

La sortida pel Collsacabra, el dissabte 28 de juny, va transcórrer per les impressionants cingleres de Tavertet i va estar acompanyada per un equip de molt bons coneixedors del medi natural d'aquest espai: Pere Busquets, geòleg, Carme Cases, botànica, i Jordi Campródon, zoòleg. A més dels valors naturals

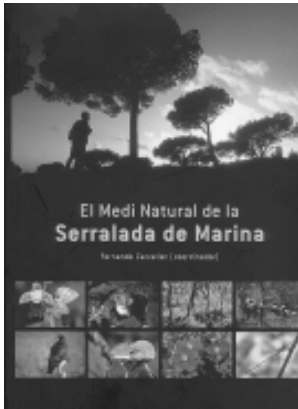
El dissabte 5 de juliol es va fer la sortida a la Reserva natural de la Maçana (Roselló), que va estar guiada per Jean-André Magdalou, de la societat Amics de la Maçana, l'entitat que té encarregada la gestió d'aquesta reserva. L'interès d'aquesta sortida es va centrar en l'estudi dels insectes descomponedors

de la fusta, atès que la reserva de la Maçana és un dels espais naturals amb més diversitat d'insectes xilòfags d'Europa. Les expectatives es van complir amb escreix i tots els assistents van poder observar nombrosos exemplars d'un dels insectes més emblemàtics de la reserva: *Rosalia alpina*. ■

CREAF 1998-2003. Amb motiu dels 15 anys de la seva creació, el Centre de Recerca ecològica i Aplicacions Forestals, ha publicat un resum de les seves activitats. CREAF-UAB, juny 2003. 88 p. ISBN: 84-932860-4-4

Sortida naturalista a l'espai d'interès natural d'Utxesa i Tossals d'Almatret: impressions del regidor de Medi Ambient de Torres de Segre

El medi natural de la serralada de Marina. Coordinador: Fernando Carceller. Ed. Ajuntament de Badalona, abril de 2003. 246 p. 6,4 €. Dipòsit legal: B-22.271.

El dissabte 31 de maig de 2003 va tenir lloc un esdeveniment d'interès per tots aquells amants de la natura en general i dels que creuen que Utxesa és quelcom més que una bassa d'on produir llum i donar aigua per regar (ambdues coses prou importants però no excloents).

Organitzada per la ICHN, i acompanyats per la guia magistral de Josep Antoni Conesa i Mor, professor de botànica de la ETSEA de la Universitat de Lleida, i d'Andreu Serès i Aspax, biòleg i professor d'ensenyament secundari, un grup integrat per una vintena d'experts i amics de la natura va fer un extens recorregut per l'embassament, bàsicament central en l'estudi i reconeixement de les plantes que envolten la part estepària (Carrassumada), les brolles, les zones salobrenques, i les humides.

El recorregut s'inicià dalt del turó de Carrassumada on a més de identificar les moltes varietats botàniques es va poder contemplar un mussol banyut i tres cries amagades en els pinars del caient sud-oest. Tot un espectacle!

Posteriorment, es baixà fins el conegut com el «19», punt on hi ha les comportes d'entrada del canal de Seròs (màxim responsable de l'existència de l'embassament), i tot vorejant-lo, sota les interessants explicacions del professor Conesa vam gaudir de la descoberta d'allò que tenim sota els peus quant caminem i no li donem la importància que realment té. És més, hi va haver algun moment que els meus ulls estaven posats fixament al terra just davant dels peus per no trepitjar aquesta o aquella planta o arbust, que tal vegada podia tenir mes anys que jo i que si no l'agredia, probablement, viuria encara mes anys dels que hem poden quedar a mi de vida. Quina meravella!

Valgui l'incís per a dir que Josep Antoni Conesa ha fet diverses publicacions sobre la fauna d'Utxesa i m'atreviria a dir que és un dels màxims experts en la riquesa botànica d'aquest indret per no dir el que més.

Tot seguint la ruta, travessarem el pont estret, també conegut com el «pont trencat». Recentment rehabilitat per l'Ajuntament de

Torres de Segre. Vam tornar en direcció est tot deixant la zona coneguda com «la Figuereta» a la nostra esquerra per arribar a una de les zones més riques en fauna i botànica de tot l'EIN; és la zona d'entrada al pantà de Seca a la finca d'en Baró.

És impossible descriure amb paraules l'espectacle: més de cinc-cents animalons, per dir una xifra, (segur que eren més). Agró Roig, Bernat Pescaire, Esplugabous, Marti-nets de Nit, etc., tots amb les seves cries al niu, i sota l'atenta mirada des de les altures de la majestuosa Arpella.

Un espectacle únic i difícil de veure fins i tot en molts llocs més mimats de la biodiversitat catalana. Clar que Utxesa, malauradament, tant sols interessa a gent que té poc poder mediàtic i polític. Científics, biòlegs, botànics, naturistes, etc. Tothom està d'acord amb que és un dels millors llocs de la Catalunya interior.

Qui és qui hi dedica tant sols un petit esforç, una petita atenció, una petita inversió? Ningú, llevat d'un grup d'entusiastes que el més fàcil és que com es diu familiarment es donaran amb el cantell a les dents. Val a dir que l'Ajuntament de Torres de Segre els darrers anys ha demostrat una sensibilitat en la zona i hi ha destinat recursos i mitjans a la preservació de l'espai. Però manca molt per fer.

Bé, tornant a la sortida, tan sols indicar que el matí s'acabà amb un àpat, amb l'entrepà de cadascú, i begudes fresques i cafè, per gentilesa de l'Ajuntament de Torres de Segre, en el refugi rehabilitat recentment pel mateix Ajuntament i que està a disposició dels col·lectius que ho sol·licitin. Després el grup a seguir el viatge fins al erms d'Almatret on seguiren la descoberta durant la tarda.

Bon viatge i fins aviat, no tardeu a tornar i difoneu el que heu vist en benefici de tots i especialment d'Utxesa. Podeu veure imatges de la sortida a l'adreça d'Internet: <http://www.utxesa.com>.

Per cert, fa poc vaig veure un niu de xoriguer petit amb 5 ous, evidentment a Utxesa. ■

Delegació d'Osona

Notícies de la delegació d'Osona

La Delegació d'Osona de la ICHN està treballant per escollir el seu logotip i el disseny de la seva pàgina web. S'ha fet un concurs de logotips en què es demanaven dissenys que representessin la filosofia de l'entitat, així com la filosofia de la ICHN. S'han presentat més de vint logotips i aquest

mes es proposarà el logotip de GNO-ICHN. Per altra banda, la pàgina web està molt avançada i inclourà fòrums de natura, galeria i arxius de fotografies, catàleg i descripcions d'espècies osonenques, espais natrals d'interès, etc... També s'està acabant la realització d'un audiovisual per a les escoles

(Continua)

de la comarca, que va acompanyat de tres guions educatius per a la canalla. Està previst treure aquest audiovisual el mes de setembre. Aquest projecte estarà fet en col·laboració amb una fundació privada i una empresa del sector alimentari. Finalment, cal remarcar el seguiment que s'està duent a

terme de l'aufrany, que ha aportat dades interessants de les àrees d'alimentació i dels costums d'aquesta espècie en una zona on només és representada per una parella nidificant. L'exposició «Natura d'Osona» ha estat a Manlleu, Folgueroles i d'aquí a pocs dies s'instal·larà a Viladrau. ■

Delegació de la Franja de Ponent

Els governs de Catalunya i Aragó signen un conveni sobre el medi natural als límits fronterers comuns

Com a primera resposta del govern aragonès d'ençà de l'atemptat a l'Escola de Natura de l'Aiguabarreig el 25 d'abril passat Alfredo Boné, conseller de Medi Ambient d'Aragó, i Carlos Ontañón, director general del Medi Natural de la DGA, van passar el matí a Mequinensa, acompanyats per membres de l'Estació Biològica de l'Aiguabarreig i de l'Ajuntament de la vila.

Al llarg del matí van tractar la futura gestió conjunta de l'Aiguabarreig entre les comunitats autònomes de Catalunya i Aragó. Van visitar la recentment inaugurada Oficina de Gestió de l'Aiguabarreig i la seu de la Delegació de la Franja de Ponent de la Institució Catalana d'Història Natural, emplaçada a Mequinensa.

Per acabar, tots plegats es van desplaçar a la vila de la Granja d'Escarp (Segrià), on arribà Ramon Espadaler, conseller de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya, que el passat 2 de febrer havia visitat la ribera d'administració catalana de la mà de l'EBA i s'havia compromès a formalitzar un conveni de col·laboració amb l'Aragó.

Davant dels mitjans de comunicació, ambdós consellers signaren l'anomenat *Conveni de l'Aiguabarreig*, un marc de col·laboració que permetrà, entre d'altres avenços, que els efectius dels bombers de la Generalitat puguin actuar a la Franja de Ponent sense haver d'esperar autorització per part de l'Administració aragonesa.

És la primera fase d'ajuda de la Generalitat als espais naturals limítrofs de la Franja, i, si

mai el Govern d'Aragó tingués prou mitjans, podrà correspondre de la mateixa manera en terres d'administració catalana.

Ramon Espadaler i Alfredo Boné es van reunir finalment amb Jaume Borbón, alcalde de Mequinensa i impulsor del Ramsar de l'Aiguabarreig, i el nostre company Guillem Chacón, i es van comprometre a avançar en breu en la gestió conjunta de l'Aiguabarreig.

En l'acte hi pesava el record dels quatre bombers de la Generalitat morts en apagar un incendi a Nonasp, a la Franja de Ponent, ara fa uns deu anys, i dels morts i els ferits d'aquest cos en salvaguardar la natura d'aquestes comarques més recentment.

La propera signatura, que inclourà aspectes com la gestió conjunta d'espais naturals, es farà aviat en alguna comarca de la Franja.

L'anècdota de la jornada va ésser que l'alcalde convergent de la Granja d'Escarp va fer el seu parlament en castellà i, per contra, els dos consellers van fer la seua intervenció íntegrament en la nostra llengua. ■

Entitats adherides

Centre d'Estudis de la Natura del Barcelonès Nord

Properament, sortirà publicat, gràcies a un ajut del patronat de la serra de Marina, un quadern denominat «Itinerari del Torrent de les Bruixes».

Aquesta publicació l'edita el Centre d'Estudis de la Natura del Barcelonès Nord, centre associat a la ICHN. S'hi descriu l'itinerari d'uns 3 km que transcorre dins el municipi de Santa Coloma de Gramenet i que mostra, al llarg de 15 plafons informatius, una

acurada visió de la flora, la fauna i la vegetació d'aquesta serra. A banda, l'itinerari passa per l'interior del poblat iber de Puig Castellà, actualment en fase d'excavació i reconstrucció.

Té una finalitat marcadament didàctica, amb preguntes sobre la informació que proporcionen els plafons i va dirigit al públic en general i a l'ensenyament secundari en particular, amb propostes d'exercicis. ■

Campaments de Natura a l'Aiguabarreig

L'Estació Biològica de l'Aiguabarreig i la Delegació de la Franja de Ponent de la ICHN organitzen del 27 al 31 de juliol els IX Campaments de Natura en la confluència del Segre, el Cinca i l'Ebre.

Són dirigits a petits i joves naturalistes i tenen seu a l'Alberg Municipal de Mequinensa.

Durant els cinc dies dels campaments es faran activitats de camp de tota mena centrades en l'estudi i la salvaguarda de la fauna i la flora: anellatge d'ocells, seguiment de ratpenats, vigilància de colònies d'aus nidificants, observació de cérvols a la serreta Negra, rescat de tortugues d'aigua de les sequeres estiuenques del Matarranya, identificació de la vegetació, descoberta de les papallones (BMS), prospeccions de peixos i muscle-zebra, rutes en barca per l'Aiguabarreig i altres activitats acompanyades de cursets i tallers conduïts per biòlegs i educadors ambientals.

Per a més informació, adreceu-vos a: info@aiguabarreig.net, o bé a l'adreça d'internet: <http://www.aiguabarreig.net> o bé truqueu al telèfon 974 464 435. ■

Col·laboracions amb altres entitats

II Jornades sobre el PEIN

El 27 de febrer de l'any 1998, la Càtedra de Geografia i Pensament Territorial de la Universitat de Girona va organitzar les I Jornades sobre el PEIN amb el títol «El PEIN cinc anys després: balanç i perspectives», amb tot un conjunt de ponències i una taula rodona que pretenien valorar la incidència que havia tingut el PEIN un quinquenni després de la seva aprovació.

El proper 24 d'octubre la ICHN i la Càtedra de Geografia i Pensament Territorial duran a terme les II Jornades sobre el PEIN, deu

anys després de la seva entrada en vigor. En aquest cas se centraran en els resultats de l'avaluació del sistema d'espais naturals protegits de Catalunya, constituït fonamentalment pels espais que conformen el Pla d'Espais d'Interès Natural. Entre els convidats s'espera comptar amb la presència de Nigel Dudley, membre de la Comissió Mundial d'Àrees Protegides de la UICN i, a més, un dels autors de l'obra *Evaluating Effectiveness. A Framework for Assessing the Management of Protected Areas*. Us en mantindrem informats... ■

Notícies d'altres entitats

Presentació del projecte d'estudi i conservació dels alocars al Maresme

Introducció

L'oloc (*Vitex agnus-castus*), únic representant llenyós autòcton de la família de les verbenàcies als Països Catalans, és un arbust d'alçada compresa entre 1 i 3 m. (esporàdicament pot arribar fins als 6 m.) que es caracteritza per tenir les fulles oposades, llargament peciolades i palmades, per les flors, d'un blau lilós, formant estretes inflorescències molt vistoses a l'estiu i pel fruit, una drupa globulosa de color negre vermellós. L'oloc, junt amb la vinca grossa (*Vinca major*), l'òlbia (*Lavatera olbia*) i la barretera (*Petasites fragrans*), són espècies característiques de la comunitat d'allocar amb vinca (*Vinco - Viticetum agnicasti*).

Aquesta comunitat es troba disseminada per tota la costa mediterrània, associada a cursos fluvials intermitents. Les poblacions més destacables de les quals es localitzen a les ribes de les rieres i rambles més eixutes del litoral silícic català, on troben un clima suau i suficient humitat freàtica. Cal dir, però, que sovint ha estat afavorit per la pagesia ja que era utilitzat per consolidar les motes de terra així com a material per cistelleria i com a foragitador de paràsits als colomars i galliners.

L'estat dels alocars a la comarca

A la comarca del Maresme hi ha les condicions idònies per l'assentament de poblacions d'allocar i hi ha nombroses citacions: Pere Montserrat, al seu llibre de l'any 1968 *Flora de la Cordillera Litoral Catalana (porción comprendida entre los ríos Besos y Tordera)* diu de l'oloc que «Abunda en tots els torrents i barrancs del Maresme»; Oriol de Bolòs, l'any 1956 publicà un article on escrivia que «El *Vinceto-Viticetum* està ben constituït a les rambles de la serralada litoral silícica del Maresme».

Actualment, però, passejant per les nostres rieres es pot comprovar que aquesta abundància ja no la trobem, és més, mentre trobar

alocs és cada cop més rar, trobar alocars ben constituïts és una empresa gairebé impossible. Les causes d'aquest declivi cal buscar-les en els canvis d'usos del sòl que han sofert les nostres rieres i les seves terrasses fluvials, essent ara vials per cotxes, focus d'abocaments o terrenys sembrats d'indústries i urbanitzacions que de retruc han afavorit la total expansió d'una espècie alòctona: la canya (*Arundo donax*). Així, tot i ser un hàbitat d'interès comunitari citat a la Directriu Hàbitats Europea (97/62/CE) i estar protegit fins i tot en altres països o comunitats autònomes, no es disposa de dades acurades sobre el seu estat de conservació actual a Catalunya.

Un projecte científic de base social

Sota aquest preocupant estat de conservació de les comunitats d'allocar i dels espais on potencialment podrien viure els alocars, neix el *Projecte d'estudi i conservació dels alocars al Maresme*, plantejat com un procés de participació ciutadana sota un marc de treball científic, per a l'estudi de les poblacions d'allocar a totes les conques de la comarca.

Aquest projecte neix de la voluntat de diferents persones integrants del CATAM (Centre d'Acció Territorial i Ambiental del Maresme) i de la Secció de Ciències Naturals del Museu de Mataró, per a desenvolupar un estudi de detall de les poblacions d'allocar a la comarca del Maresme, amb l'objectiu, a llarg termini, de contribuir al coneixement i a la conscienciació social de l'estat dels alocars i del seu hàbitat per tal de garantir-ne la seva conservació.

Com a característica específica es preveu l'organització a cada poble d'un equip de col·laboradors, que formaran els grups de treball encarregats de fer el treball de camp, de fer d'interlocutors amb l'administració i de realitzar les activitats de divulgació del projecte. Aquests grups de col·laboradors estaran formats tant per persones a títol individual com per institucions de tota mena.

Vitex agnus-castus

El projecte tindrà una durada inicial de tres anys (2003-2005) i compta amb el suport d'experts científics de l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentària (IRTA) i dels Departaments de Botànica de la Universitat de Barcelona i de la Universitat Autònoma de Barcelona i del Departament d'Ecologia de la Universitat de Barcelona. Així mateix, també està previst, durant el segon any, iniciar un projecte paral·lel adreçat a les escoles de la comarca, que compta amb el suport de totes les institucions educatives de la comarca: el Moviment Educatiu del Maresme, els Centres de Recursos Pedagògics i de l'Escola de Natura del Corredor.

Durant aquest període de tres anys, es preveu realitzar la cartografia de la totalitat de les conques, i l'estudi de detall de les pobla-

cions d'locs més interessants, on més endavant es realitzaran intervencions experimentals de recuperació d'àrees fortament degradades.

Totes aquelles persones que estiguin interessades a participar activament en el projecte, poden consultar la pàgina web del projecte <http://www.projectealocs.org> i adreçar qualsevol qüestió per correu electrònic a l'adreça: info@projectealocs.org, o bé dirigir-se a la Secció de Ciències Naturals del Museu de Mataró. Per acabar, cal animar totes les institucions a promoure l'estudi de l'alloc i d'aquests ambients arreu de la geografia catalana per de garantir el seu coneixement i la seva conservació.

Grup de coordinació del projecte. ■

Representants en organismes i institucions

Comissió d'Assessorament sobre l'Impacte Ambiental de l'Energia Eòlica

El passat dia 12 de juny es va constituir la Comissió d'Assessorament sobre l'Impacte Ambiental de l'Energia Eòlica, creada en aplicació del Decret 174/2002, regulador de la implantació de l'energia eòlica a Catalunya.

Aquesta Comissió està constituïda per quinze membres, els quals representen la Generalitat de Catalunya, els ajuntaments, les entitats ambientalistes i les empreses promotores. En representació del Consell de Protecció de la Natura hi ha el nostre consoci Josep Germain.

En la reunió de constitució, es va fer un resum de l'aplicació del Decret 174/2002, en el qual es va fer constar que fins a la data han

estat autoritzats vint-i-tres parcs eòlics, i es va donar l'oportunitat als assistents de presentar la seva visió sobre el procés de desenvolupament de l'energia eòlica a Catalunya.

Com a principal condicionant a l'hora de l'establiment dels parcs eòlics, hi ha els problemes, greus en força casos, de connexió a la xarxa elèctrica, ja que les empreses titulars del transport i la distribució de l'energia es resisteixen a complir els seus compromisos en el desenvolupament de les energies alternatives. També es va insistir en la necessitat de desenvolupar el procediment abreujat d'autorització administrativa previst de parcs eòlics amb potència inferior a 5 MW. ■

Consell Consultiu del parc de Collserola

El 17 de juny es celebrà la primera reunió del Consell Consultiu del Parc de Collserola de l'any 2003. Durant la sessió es repassà la «Memòria d'activitats de l'any 2002» i es discutiren dues propostes per elevar a la Comissió Executiva.

Si bé podeu consultar directament la «Memòria» per als detalls de les activitats dutes a terme pel Consorci, cal destacar el començament de les obres de restauració del pantà de Vallvidrera amb les modificacions al projecte inicial proposades per la Societat Catalana d'Herpetologia. També cal destacar que finalment el Consorci ha entrat a formar part de la junta gestora de la finca de Can Calopa (coneguda com «la vinya del senyor alcalde»), destinada al manteniment de les activitats agrícoles tradicionals amb el conreu de fruiters i de vinya.

La primera de les propostes, que s'acceptà per votació, fou que la Comissió Executiva estudiï la possibilitat de tramitar la declaració de *parc natural*. Tot i que el nivell de protecció que ofereix la figura de *parc natu-*

ral és en general menor que el mateix pla especial, si Collserola esdevé un parc natural, facilitarà la identificació de la serra com a espai «amb valors naturals a protegir» per la gent del carrer. El tràmit essencialment burocràtic ajudaria, doncs, a consolidar la percepció de Collserola com a espai natural.

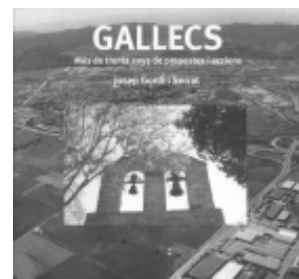
La segona proposta generà una gran discussió atès el seu format. La proposta consistia en que des del parc de Collserola instés els ajuntaments de Sant Cugat i Cerdanyola a emprendre mesures per assegurar la protecció de la conca de la riera de Sant Cugat - Sant Medir. La proposta parlava també de la creació d'un Parc agrari supramunicipal. Els tècnics del parc insistiren molt en el fet que modificar el Pla General Metropolità (que data dels anys setanta) és molt complicat encara que afecti el parc.

Si voleu més informació, es podrà consultar l'acta de la sessió així que ens sigui facilitada i sigui aprovada. Recordem que l'assistència com a oient a aquestes sessions és lliure (són sessions públiques). ■

IV Trobada d'Estudiosos del Montnegre i el Corredor

El 12 de novembre de 2003, tindrà lloc la IV Trobada d'Estudiosos del Montnegre i el Corredor, a la Torre de Can Bordoï (Linars del Vallès).

Per consultar el programa, llegir les normes de participació i recepció d'originals i omplir el formulari d'inscripció, connecteu-vos a: <http://www.diba.es/parcs/montnegre/estudiosos.htm> i http://www.diba.es/parcs/montnegre/estudiosos_form.htm, del Servei de Parcs Naturals Diputació de Barcelona Tel. 934 022 843 a/e: s.parcns.jornades@diba.es

Gallecs. Més de trenta anys de propostes i accions.
JOSEP GORDI I SERRAT.

Presentació de l'Aiguabarreig i de la Universitat de Ciències de la Natura a Prada

Del 16 al 24 d'agost tindrà lloc la XXXV edició de la Universitat Catalana d'Estiu a Prada de Conflent.

Durant aquests dies es presentarà l'exposició «l'Aiguabarreig, endavant!» realitzada per l'Estació Biològica de l'Aiguabarreig amb el suport de la ICHN. En farà la presentació Guillem Chacón, i, alhora, es donarà a conèixer la Universitat Catalana d'Estiu de Ciències de la Natura que es farà el juliol de 2004 a Mequinensa organitzada per la UCE i la ICHN amb el suport de la Diputació de Lleida.

Amb el suport de

**Diputació
Barcelona**
xarxa de municipis

fundada el 1899

ICHN
**Institució Catalana
d'Història Natural**

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Redacció: ICHN
C. del Carme, 47
08001 Barcelona
Tel. 933 248 582
Fax 932 701 180

Imprimeix: IMPREMTA BADIA, SL
Maqueta: Albert Beltran
Dipòsit Legal: B.39829-1995

Recull de legislació

Ajuts

Ordre MAB/196/2003, del 28 d'abril, per la qual s'aproven les bases reguladores dels ajuts destinats a fomentar les actuacions de conservació i recuperació de la fauna i la flora amenaçades, i es convoquen els corresponents a l'any 2003 (codi de la convocatòria 04.12.03. DOGC núm. 3879 del 8 de maig de 2003.

Ordre MAB/211/2003, del 29 d'abril, per la qual s'aproven les bases reguladores dels ajuts per al finançament d'inversions en els espais del Pla d'espais d'interès natural, i se'n fa pública la convocatòria per a l'any 2003 (codi de la convocatòria 04.07.03). DOGC núm. 3884 del 15 de maig de 2003.

Bosc i incendis forestals

Llei 5/2003, del 22 d'abril, de mesures de prevenció dels incendis forestals en les urbanitzacions sense continuïtat amb la trama urbana. DOGC núm. 3879 del 8 de maig de 2003.

Resolució MAB/1360/2003, del 28 d'abril, per la qual es declara d'utilitat pública la forest anomenada la Grevolosa, al terme municipal de Sant Pere de Torelló. DOGC núm. 3887 del 20 de maig de 2003.

Decret 129/2003, del 13 de maig, pel qual es declaren zones d'actuació urgent els terrenys afectats pels incendis forestals que no s'han regenerat naturalment a les comarques de l'Alt Camp, el Baix Penedès, la Conca de Barberà i l'Alt Penedès. DOGC núm. 3894 del 29 de maig de 2003.

Caça i pesca

Ordre ARP/186/2003, del 23 d'abril, per la qual s'estableixen períodes de veda per a la flota d'arrossegament a les comarques costaneres de Tarragona. DOGC núm. 3874 del 30 d'abril de 2003.

Ordre ARO/253/2003, del 29 de maig, de modificació de l'Ordre del 2 de maig de 2000, per la qual s'estableixen fons mínims per a l'arrossegament al litoral català. DOGC núm. 3899 del 5 de juny de 2003.

Espais naturals protegits

Resolució MAB/1939/2003, del 12 de juny, per la qual s'aprova inicialment el Pla especial de protecció del medi natural i del paisatge de Castell-Cap Roig, als termes municipals de Mont-ras, Palafrugell i Palamós. DOGC núm. 3913 del 27 de juny de 2003.

Emergències

Resolució JUI/1915/2003, de 20 del maig, per la qual es dona publicitat a l'Acord del Govern de 13 de maig de 2003, pel qual s'aprova el Pla especial d'emergències sísmiques de Catalunya (SISMICAT). DOGC núm. 3912 del 26 de juny de 2003.

Impacte ambiental

Edicte del 28 de maig de 2003, pel qual es fa públic l'Acord de declaració d'impacte ambiental del projecte d'Observatori Astronòmic del Montsec, promogut pel Consorci del Montsec, al terme municipal de Sant Esteva de la Sarga. DOGC núm. 3904 del 13 de juny de 2003.

Institucions

Llei 12/2003, del 13 de juny, de creació del Col·legi d'Ambientòlegs de Catalunya. DOGC núm. 3914 del 30 de juny de 2003.

Patrimoni cultural

Resolució CLT/1550/2003, del 16 de maig, per la qual s'incoa expedient de declaració de bé cultural d'interès nacional a favor de la cala s'Alguer, a Palamós, i de delimitació del seu entorn de protecció. DOGC núm. 3894 del 29 de maig de 2003.

Recordeu

Horari d'atenció als socis de la ICHN

Dilluns i dimecres de 10.30 a 19 h. Dimarts, dijous i divendres de 9 a 17.30 h.
Adreça electrònica: ichn@iecat.net. Adreça d'Internet: <http://www.iecat.net/ichn>

Han col·laborat en la redacció d'aquest NOTÍCIES:

Josep Lluís Àlvarez, Jordi Baucells, Guillem Chacón, Xavier Escuté, Josep Germain, Grup d'Estudi dels Alocars del Marsme, Antoni Margalida, Raimon Mariné, Xavier Oliver, Meritxell Pastor, Llorenç Sáez i Andreu Salvat.